

NÁVRAT SLOVENSKÉHO POKLADU

- CZ24 News | 14. ledna 2020

SLOVENSKO: Úsilie Roberta Fica dostať naše zlato z Bank of England domov je legitímne

Investičné zlato, alebo aj menové zlato, často nazývané i „zlatý poklad“, ktoré má Slovensko uložené v britskej Bank of England, by sa malo podľa návrhu predsedu Smeru Roberta Fica vrátiť na Slovensko. Ide o 31,7 tony v hodnote približne 1,3 miliardy eur. Ako dôvod uviedol Fico hroziacu finančnú krízu, ale aj nestabilitu vyplývajúcu z brexitu. Miera zhodnotenia v britskej banke je zároveň podľa neho veľmi nízka, od 0,2 do 0,4 percenta. „Čo je nič, v podstate to nemá absolútne žiadny význam,“ dodal. A ešte dodal, že sa nemôžeme spoľahnúť ani na najbližších spojencov, čo potvrdzuje zrada Česko-Slovenska v Mníchove v roku 1938.

Inšpirácia? Vyše 100 ton zlata sa 22. novembra v nočných hodinách vrátilo z Londýna do Poľska. Zásielku v približnej hodnote päť miliárd dolárov previezli z utajovaného miesta pri Londýne do Poľska, a tu bola prevezená do tajných depozitov Poľskej národnej banky s vysokou bezpečnosťou. Šéf poľského bankovníctva potvrdil, že transfer zlata je završený a pri tejto príležitosti bude vydaná pamätná minca.

Iný náš sused, Česko, naopak, veľkú časť svojho zlata predal za nemecké dlhopisy a v súčasnosti vlastní iba okolo deväť ton zlata. V čase, keď sa má nahradiť vydávanie ničím nekrytých „fiat peňazí“ peniazmi krytými zlatom, môže to byť z českého hľadiska určitý problém.

V našej histórii nájdeme štyri obdobia, keď sme o naše (česko-slovenské i slovenské) zlato prišli.

Prvorepublikové zásoby

Česko-slovenské menové zásoby (onen „zlatý poklad“) tvorilo v roku 1938 takmer 95 ton zlata. Pochádzalo predovšetkým z pôžičky, ktorú vypísala Národná banka česko-slovenská (NBČS), keď ju občania mohli upisovať aj zlatom či striebrom, dvanásť ton prišlo z bývalej Rakúsko-uhorskej banky v rámci delenia monarchie a nevedno presne, akú veľkú časť tvorilo zlato, ktoré priniesli legionári z Ruska. V auguste 1918 dobyli Kazaň a zmocnili sa polovice cárskeho zlatého pokladu. V marci 1920 „vrátili“, teda odovzdali do rúk revolučného výboru zhruba iba tretinu z množstva, ktoré našli v Kazani. Zvyšok na pokyn Edvarda Beneša, ministra zahraničia ČSR, previezli cez Terst „do bezpečia“, do Česka.

Česko-slovenských takmer 95 ton zlata pochádzalo predovšetkým z pôžičky, ktorú vypísala Národná banka česko-slovenská, dvanásť ton prišlo z bývalej Rakúsko-uhorskej banky v rámci delenia monarchie a nevedno presne, akú veľkú časť tvorilo zlato, ktoré priniesli legionári z Ruska.

Väčšinu zlata uložila NBČS v Bank of England, ale aj vo švajčiarskych a belgických bankách. Už 15. marca 1939 osobitný komisár nemeckej Ríšskej banky s pištoľou v ruke donútil dvoch riaditeľov NBČS, aby podpísali prevod 23 ton zlata z českého účtu v Bank of England na účet Ríšskej banky. Dvadsaťsedem ton sa v Bank of England podarilo uchovať, no toto zlato sa už čoskoro stalo garanciou troch britských pôžičiek určených na financovanie Benešovej exilovej vlády a zahraničného odboja. Takže utajovaný fakt: Česi a Slováci, ktorí s nasadením života bránili Británii, si museli všetku výzbroj a výstroj z týchto pôžičiek, krytých zlatom, zaplatiť... Približne 43 ton zlata, ktoré nebolo uložené v zahraničí, ale ostalo v Čechách (vrátane dvoch ton ukoristených od

českých židov), odviezli Nemci. Takže Nemecko si po 15. marci 1939 privlastnilo 68 ton česko-slovenského (v tom aj slovenského) zlata a z 27 ton splácala londýnska emigrácia výzbroj a výstroj legionárov v službách Británie.

Slovenská republika po 14. marci 1939 nedostala z toho zlata ani gram.

Deväťdesiattisíc darcov

Keďže Nemecko zhabalo celé zásoby česko-slovenského menového zlata a Slovensku z neho neposkytlo nič, na podporu ekonomiky a meny nového štátu vyhlásili zbierku na zlatý poklad. Vláda 11. júla 1939 schválila zriadenie Fondu hospodárskej samostatnosti (FHS), do ktorého mohli dobrovoľne prispievať občania drahými kovmi, cennými predmetmi i peniazmi. Prvé vklady prijímala Slovenská národná banka (SNB) už v máji 1939.

Pamätníci hovoria o nadšení, s akým vtedy dávali občania dary do zbierky. Mnohí sa chceli pochváliť ocelovou obrúčkou s nápisom „Slovenský štát ďakuje“, ktorú dostal každý darca. Kto nemal zlato či iný vzácny kov, mohol darovať cenný papier, umelecký predmet alebo platné peniaze. V dvoch etapách (prvá do 31. októbra 1940, druhá do 31. decembra 1943) sa vyzbieralo vyše 3 kg čistého zlata, 60 kg čiastočne zlatého kovu, 1 873 kg čistého striebra, 344 čiastočne strieborných predmetov, za dva a pol milióna korún cenných papierov a desať miliónov korún v hotovosti. Do zbierky prispelo vyše deväťdesiattisíc darcov.

Zlaté krytie vtedajšej slovenskej koruny dosiahlo dovedna 7,1 tony zlata. Popri zbierke najväčšmi prispela ťažba v slovenských Rudných baniach (Kremnica a Banská Štiavnica), a ďalšiu časť zlata získala SNB vývozom osobitne hodnoteného tovaru, za aký sa cez vojnu pokladal aj cukor, textil, petrolejové výrobky a pod. Slovenský štát mal aktívne obchodné saldo takmer so všetkými významnejšími zahraničnými partnermi vrátane Nemecka.

Depositum regulare

Tu asi treba poznamenať, že do zlatých zásob Slovenského štátu teda nepatrilo takzvané židovské zlato, ktoré bolo odoberané židom pri ich odsune do koncentračných táborov. Toto zlato v evidencii povereníctva financií a po vojne (7. apríla 1953) predstavovalo „27 debien s obsahom cenností dovezených z ŠBČS Bratislava do ŠBČS v Prahe a uložených bolo do trezoru ŠBČS v Prahe, Jindřišská ulica č. 17. Z rozhodnutia ministerstva financií (v Prahe), na podklade ministra financií s. Kabeša pri preberaní týchto cenností prevádza sa súčasne ich definitívna likvidácia, t. j. roztrieďovanie na predmety určené do štátnej rezervy zlata a drahokamov, na predmety do tzv. bankovej rezervy a na predmety určené na tavenie“ (citovaná je Zpráva o odovzdávaní cenností z drahých kovov, tzv. žid. dep. ŠBČS v Prahe, uložená v Archíve NBS).

Slovenské menové zlato bolo na príkaz guvernéra Imricha Karvaša deponované vo švajčiarskych bankách. Menej ako tona zlata bola aj v Kremnici a toto zlato sa dostalo do Moskvy počas SNP. Po skončení vojny sa slovenské zlato z Moskvy dostalo do Prahy a koncom roka 1946 bol na žiadosť NBČS zlúčený zlatý depozit SNB deponovaný vo Švajčiarsku so zlatým depozitom NBČS do jedného depozitu s názvom Národní banka československá – Depositum regulare.

Nehanebná podlosť

Spojenci po druhej svetovej vojne zhromaždili zlato, ktoré v Nemecku našli. Bolo to približne 277 ton, teda asi polovica zlata, ktoré Nemci stihli počas vojny ulúpiť, zvyšok sa záhadne stratil. Komisia objavené zlato rozdelila medzi pätnásť centrálnych bánk európskych krajín. ČSR pripadol podiel 24,5 tony, z čoho v roku 1948 previezli do Prahy 6,1 tony.

Zvyšok, 18,4 tony, zostal v Bank of England a americkej Federal Reserve Bank ešte niekoľko desaťročí. Veľká Británia aj USA jeho vrátenie pod rôznymi zámkami odmietali. Išlo okrem iného o odškodnenie za znárodnenie majetku amerických občanov vo februári 1948. Pokiaľ ide o Britániu, tá ako podmienku pre vrátenie zlata požadovala od ČSR zaplatiť pohľadávky za vojnový a mníchovský úver, doslova aj za „šnúry do vojenských topánok“ pilotov, ktorí s nasadením života lietadlami chránili Britániu. Po Mníchovskej zrade a po tom, ako vydali Hitlerovi 23 ton zlata, po tom, čo pre nich urobili naši vojaci v bojoch proti nacistom, to bola zo strany Britov nehanebná podlosť. Možno tu je zdroj obáv Roberta Fica.

Tých osemnásť (presne 18,4) ton česko-slovenského zlata vydali USA až 20. februára 1982 po zaplatení 81,5 milióna dolárov USA a 24 miliónov libier Británii ako kompenzáciu.

Delenie federácie

Pri delení majetku ČSFR k 31. decembru 1992 sme chceli zlato z prvej Slovenskej republiky (7,1 tony) vyčleniť z jeho celkových česko-slovenských zásob (102 ton) a len zvyšok rozdeliť v pomere 2:1. Kompromisným riešením mala byť „kúpa“ tohto zlata za úradnú cenu, nižšiu ako trhovú. Nestalo sa tak najmä preto, že „historický princíp“ nebol zaradený medzi princípy delenia federálneho majetku (to znamená, že sa nebral do úvahy nielen vklad Slovenska v podobe zlata prvej Slovenskej republiky do menových zásob NBČS, ale nebrali sa do úvahy ani dôsledky menovej reformy v roku 1945, rovnako ani vklady federálnych podnikov na účtoch českých – a nie slovenských – bánk do roku 1992). Tento princíp by zmazal aj českou stranou požadovaný doplatok za nedostatok pasív na slovenskej strane vo výške 24,7 miliardy korún. To bol zároveň dôvod, prečo česká strana až do roku 1999 nevydala Slovensku ani 4 tony zlata uložené na jej území, ktoré Slovensku pripadli z tretinového podielu (34 ton).

Našich 32 ton zlata je uložených – kde inde ako v sejfoch Bank of England. Úsilie vrátiť ho domov je celkom legitímne, a to aj preto, že jeho zhodnocovanie v sejfoch Bank of England je minimálne. A napokon zlato je veľmi silným artiklom, ktorý často slúži na vydieranie. Aj preto suverénne štáty chcú a majú mať svoje poklady doma.